

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 60 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. junija 1895.

Politiški oddelek.

Volilna reforma.

II.

Tisti slovenski poslanci, ki so o svojem času pomagali vreči grofa Taaffeja, so svoje početje nekako opravičevali s tem, da Taaffejeva volilna reforma ni odpravljala vseh krivic, ki se gode nam Slovencem. Posebno so se sklicevali na to, da se ž njo ne bi popravila krivična razdelitev okrajev. S takimi argumenti so pač koga prepričali, ki ne pozna političnega položaja, ki je zatorej zares verjel, da se bode dalo kaj ugodnejšega doseči pod novo vlado, a kdor je pa razmere poznal, je pa pač vedel, da v tem oziru ni gojiti nobenih nad.

Umetna razdelitev okrajev v Avstriji koristi levičarjem. Brez nje bi bilo povse nemogoče, da bi Nemci kedaj bili sami vladali v Avstriji. Zaradi tega pa ni misliti, da bi nemški liberalci in nacijonanci privolili v kako premembo volilnih okrajev. Zato je pa bilo nezmislno misliti, da bode vlada, ki se bode mej drugim opirala tudi na nemške liberalce, v tako volilno reformo kedaj privolila. Sicer bi pa Taaffejeva volilna reforma tudi posredno v tem oziru bila odpravila mnogo krivice. S tem, da bi se v sedanjih skupinah bila znatno razširila volilna pravica, bi se bilo težišče precej premaknilo v korist Slovanov. Mi Slovenci bi bili vsled te reforme pridobili gotovo jeden mandat v štajarskih mestih, jednega pa v koroških občinah, mogoče je pa tudi, da bi bili pridobili celo 3 ali 4 mandate, dva na Koroškem, dva na Štajarskem. Pa tudi v drugih slovanskih deželah bi bilo mnogo prememb. Upati bi bili imeli nekaj ugodnih prememb v Istri, na Češkem, Moravskem in v Šleziji bi pa Slovani bili toliko pridobili, da bi bili potem imeli večino v zbornici poslancev.

Sam poslanec dr. Menger je priznal v zbornici poslancev, da so levičarji zaradi tega vrgli Taaffeja, ker bi njegova volilna reforma bila pripravila Nemce ob prven-

stvo v Avstriji. Iz vsega je vidno, da se je naredila strašna napaka, da se je vrgel grof Taaffe, napaka, ki se za nas Slované ne bode dala desetletja popraviti.

Sicer pa grof Taaffe ni zahteval, da naj njegova predloga ostane nepremenjena, lahko bi bili slovenski poslanci v odseku ali v zbornici predlagali kako premembo in bi morda tudi še bili kaj dosegli.

So li mari slovenski poslanci imeli kako zagotovljenje, da se bodo pod Windischgrätzovo vlado za nas ugodneje razdelili okraji. Mi jako dvomimo, ker pri sklepanji koalicije vlada in stranke niso bile jasne, kaj hote. Mi bi ne zamerili našim koalicijskim poslancem, ko bi se jim bilo odločno zagotovilo v vseh podrobnostih, kako da se bodo razdelili okraji in se jim tako jasno razložila nameravana volilna reforma, da bi bili videli, da bode iz vsega kaj. Napačno so pa postopali, če so verjeli že kakim nejasnim obljubam vlade ali pa koaliranih strank. V tacih zadregah, kot je bila zlasti tedaj vlada, se pač marsikaj obljubi.

Windischgrätz je pri svojem nastopu pač nekaj govoril o novi razdelitvi okrajev, a s tem je menda le hotel še nekaj Slovanov privabiti v koalicijo. Nič posebno ni bil vesel pri nastopu, da je videl, da zastopnikov češkega naroda in več slovenskih poslancev nima na svoji strani. Na kako novo razdelitev okrajev pač sam ni mislil, ker bi pri tem zadel na toliko nasprotij, da bi takoj moral odstopiti. Vsi poslanci bodi si konservativni ali liberalni, ki bi čutili, da se njih okraj kako tako premeni, da ne bodo potem tako gotovi izvolitve, kakor sedaj, bi se upirali. Posebno liberalna stranka bi rajše ostavila koalicijo, nego pa v kaj tacega privolila.

Vlada tudi tedaj dane obljube ni držala. Ko je pozneje razkrila koaliranim strankam načela, po katerih misli izvršiti volilno reformo, o novi razdelitvi okrajev ni bilo več govora. Pa tudi v pododseku se menda o tem ni več govorilo, vsaj pododsekov načrt volilne reforme ne spreminja razdelitve okrajev v sedanjih kurijah, samo novo peto kurijo je priklopil dosedanjim kurijam. Windischgrätz ni držal svoje obljube.

Zares vprašati se moramo, kaj da je slovenske poslance vodilo, da so pristopili v koalicijo? Kdo morda reče celjsko vprašanje. Tudi v tem oziru nismo imeli nobene precizne obljube, kdaj se gimnazija v Celju osnuje. Drugače bi se stvar ne mogla tako zavlačevati. Sedaj se že govori, da se najbrž bodočo jesen ne otvori, ker je pričakovati, da se poprej razbije koalicija in razpusti državni zbor, predno bode rešen proračun v zbornici poslancev.

Nekaj pa le ne moremo prezreti. Oče koalicije je grof Hohenwart. Brez njega bi vsak čas bila razpala. Kako je pač mogoče, da ta državnik, ki je vendar slovenski poslanec, ni z vsem svojim vplivom silil, da se naj reši celjsko vprašanje in v novi državnozbornski volilni red vzamejo določbe, ki bi bile povoljne nam Slovincem. Bil je v pododseku in je njegova beseda pač nekaj veljala. Izdelal je on več načrtov za volilno reformo, a v nobenem se ni oziral na slovenske razmere. Gibal se je vedno le v višjih državnih sferah in pozabljal nas Slovence. Zdi se nam, da so konservativni slovenski poslanci svojega mojstra le premalokrat spominjali, da je on zastopnik slovenskega naroda, ne pa češkega veleposestva.

Nezadovoljnost s koalicijo je sedaj skoro obča. Strah pred prihodnostjo še malo vkup drži stranke, a kaže se, da to ne bode dolgo šlo. Vse kaže, da je pododsek za volilno reformo s svojimi sklepi izbil sodu dno. V kratkem vse pojde narazen. Mej nemškimi konservativci in liberalci se po časopisji že bije tak boj, kakor se je malo kdaj poprej. Vidi se, da se koalicija ni bila sklenila z odkritosrčnim namenom, da bi res kaj uspešnega izvršila, temveč vsaka stranka je le mislila, kako bi drugo kaj ograbila in opeharila. Toliko obetani vspehi na polju socialnega in narodnogospodarskega zakonodajstva so povsem izostali.

Slovinci v narodnem oziru od koalicije niso dobili ničesa. Še celo naredba o uradnih dvojezičnih napisih v Istri se ni izvršila, ker so levičarji porabili svoj vpliv za Italijane. Koalicija pomenja za nas Slovence dve leti s popolnoma negativno bilanco. Zaradi tega bomo pa pododseku za volilno reformo le hvaležni, če je s svojim načrtom o volilni reformi kaj pripomogel, da se ta nenaravna zveza razbije. Želimo pa, da bi tudi naši konservativni poslanci se bili kaj naučili iz poslednje dveletne skušnje in se bolj držali Slovanov ter zopet ne šli Nemcem na led.

Politični pregled.

Delegacije. — V četrtek minoli teden začeli sta delegaciji svoje zborovanje. Avstrijska je izvolilo predsednikom kneza Lobkovic in ogerska grofa Aladaria Andassyja. V soboto je cesar vsprejel delegaciji. Na nagovore predsednikov obeh delegacij je cesar odgovoril, da so odnašaji z vsem vladstvi dobri in prijateljski. Vlada se bode še nadalje držala dosedanje politike in Bosna in Hercegovina se povoljno razvijata ter bodeta tudi drugo leto lahko izhajali z lastnimi dohodki. Za skupne državne potrebe se za bodoče leto zahteva 153,599 288 gld. kake štiri milijone goldinarjev več kakor

lani. Mej tem je treba za vojno 136,604 707 gld in za mornarico 23,581.200 gld. Vojno ministerstvo zahteva 20 milijonov za vojno oboroževanje, a ta znesek se ves ne zaračuni letos temveč se razdeli na več let. Mej drugim mislijo z repetirkami oborožiti topničarje, pionirje in vozništvo.

Državni zbor nadaljuje razpravo o davčni reformi, a opozicija zadržuje z raznimi samostojnimi predlogi razprave. Ker se za vsak predlog zahteva nujnosti, se mora vselej začeti razprava o nujnosti, kar se seveda vselej odkloni. V jako hudi zadregi je Chlumecky. On se dela, kakor bi češki ne znal in zaradi tega Mladočehov še k redu klicati ne more, da ne izda znanja češčine. Mladočehi v čeških govorih govore lahko o čemer hočejo, a predsednik pa mora mirno poslušati. S tem se pa čas zgublja in davčna reforma ne stori koraka dalje. Budget ni rešen niti v odseku in ne ve se kdaj pride v zbornici na vrsto. Vlada bi pač rada, da koncu meseca obe zbornici že rešita budget, a to ne bode mogoče, vlada bode morala prositi podaljšanje začasnega proračuna.

Celjska gimnazija. — Poljski klub je v neki poslednji seji se izrekel, da bode glasoval za dvojezično gimnazijo v Celji. Neki poljski poslanec, ki je v „Neue Freie Presse“ spisal članek proti dvojezični gimnaziji v Celji, je moral hude slišati v klubu, posebno ga je po zasluženju ožigoval bivši minister Zaleski.

Kriza ali razpust državnega zbora. — Vedno bolj gotovo postaje, da sedanji položaj se ne bode dal dolgo več ohraniti. Moral se bode državni zbor razpustiti, ali pa odstopiti vlada ali pa oboje. Kandidatov za ministersko predsedništvo imenuje se več, mej drugim bi tudi baron Clumecky rad na to mesto prilezel, kar se mu pa pač ne bode posrečilo.

Bolgarija. — Preiskovalni odsek narodnega sobranja predlaga, naj se Stambulov toži zaradi kršenja ustave in poverjenja državnih denarjev. Odseku je prišel v roke pismen ukaz Stambulova iz l. 1888., v katerem poveljniku garnizije v Plevni naroča, da strelja na one volilce, ki nočejo voliti vladnega kandidata. Vsled tega povelja je bilo ubitih oziroma težko ranjenih 500 oseb. Zagotavlja se tudi, da je Stambulov iz državne blagajne porabil nad 3 milijone frankov, ne da bi bil položil kak račun. Res lepe reči gredo na dan o to-li slavnem Stambulovu; ni čuda, če bi jo rad iz Bolgarije popihal.

Bolgarija in Rusija. — Poročali smo že, da se napravlja bolgarska deputacija v namen sporazumljenja z Rusijo v Peterburg. Deputacija pa po dolgem pripravljanji še danes ni odšla. Ovire dela višja duhovščina, ki se noče pridružiti deputaciji, če poprej ne dobi zagotovila, da bode deputacijo car tudi vsprejel. Bolgarska vlada seveda ne more dati takega zagotovila. Duhovščina ima že skušajo. Metropolit Klement je ob združenju obeh Bolgarij peljal deputacijo k ruskemu carju, ki pa je isto prav neprijazno vsprejel.

Francija in Španija. — Obe te dve evropski velesili imata sedaj resna opravila s svojimi naselbinami v tujini. Francija ima opraviti s svojo kolonijo, otokom Madagaskar ob Afriki. Kakor znano je nastala na tem otoku vstaja, katero vdušiti si prizadeva sedaj Francija. Delo ji ne gre nič kaj srečno izpod rok, ker posebno neugodno podnebje na Madagaskaru slabo vpliva na vojake. Španija pa ima opraviti z nevarno vstajo na ameriškem otoku Kuba. Ravno najnovejša poročila vedo povedati, da se vstaneček čedalje bolj razširja. Vlada si prizadeva z veliko vojaško silo vstaneček vdušiti. Mej tem ko imata obe državi toli resnega posla v tujini, moré ju doma druge nadloge. Španijo slabe finance in anarhisti, Francijo visoki dostojanstveniki, ki v javnih službah s sleparijami ob dobro ime spravljajo državo in njene zavode.

Armenija. — Neznosne so postale razmere kristjanov vsled samooblastnosti Turkov v Armeniji. Znano je, da so bili že krvavi izgredi ondi. Turčija je v Armeniji gospodar toda vendar nikakor nima neomejenega gospodarstva ondi. Po berlinskemu dogovoru imajo evropske velevlasti tudi ondot